Bsc Lineáris és absztrakt algebra intenzív gyakorlat

Negyedik feladatsor

1. *a)* Konstruáljunk 8, illetve 27 elemű testet.
b) Adjunk meg egy izomorfizmust $\mathbb{F}_3[x]/(x^2+1)$ és $\mathbb{F}_3[y]/(y^2-y-1)$ között.

---

2. ***(Kötelezően beadandó HF a márc. 11-15-ei héten)*** Van-e olyan mátrix, amelynek a karakterisztikus polinomja x^4-x^2 és a minimálpolinomja (a) x^2-x; (b) x^3-x; (c) x^4-x^2? Amelyik létezik, arra adjunk is példát.

3. Határozzuk meg a 2. feladatsor 17. feladatában szereplő mátrixok és transzformációk; egy általános diagonális mátrix; valamint az alábbi mátrixok minimálpolinomját, rangját és Jordan-alakját. Az utolsó sor mátrixai közül melyek hasonlók?

$$\begin{pmatrix}2&1\\-1&0\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}2&0&0\\1&2&0\\0&0&2\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}2&0&0\\1&2&0\\0&0&3\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}2&0&0\\1&3&0\\0&0&3\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}2&0&0&0\\1&2&0&0\\0&0&2&0\\0&0&0&2\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}2&0&0&0\\1&2&0&0\\0&0&2&0\\0&0&1&2\end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix}1&1&1\\1&1&1\\1&1&1\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}0&0&2\\0&0&0\\0&0&0\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}0&2&0\\0&0&0\\0&0&0\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}0&2&2\\0&0&0\\0&0&0\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}0&2&0\\0&0&2\\0&0&0\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}-3&-4&1\\6&9&-2\\15&24&-5\end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix}2&0\\0&2\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}2&0\\1&2\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}2&0\\2&2\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}2&1\\1&2\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}2&2\\2&2\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}3&0\\0&2\end{pmatrix}\quad\begin{pmatrix}3&0\\1&2\end{pmatrix}$$

4. Határozzuk meg az $\begin{pmatrix}1&2\\-2&5\end{pmatrix}$ mátrix Jordan-normálalakját, majd számítsuk ki a 2024-edik hatványát.

5. Mutassuk meg, hogy ha $J=\lambda I+N$ egy Jordan-blokk, és f egy polinom, akkor $f(J)$-ben a főátló felett csupa nulla áll, és a főátlóval párhuzamos, a főátlótól lefelé számított k-adik „ferde sor” mindegyik eleme $f^{(k)}(\lambda)/k!$, ahol a ${}^{(k)}$ kitevő k-adik deriváltat jelöl.

6. Jelölje $J_{\lambda,k}$ a $k\times k$-as, λ sajátértékhez tartozó Jordan-blokkot.
a) Határozzuk meg $J_{\lambda,k}$ minimálpolinomját.
b) Hogyan határozható meg egy mátrix (transzformáció) Jordan-normálalakjából a minimálpolinom?
c) Igazoljuk, hogy egy (komplex elemű, négyzetes) mátrix minimálpolinomja pontosan akkor egyezik meg a karakterisztikus polinomjával, ha minden sajátértéke csak egy Jordan-blokkban fordul elő. Hány független sajátvektor tartozik ilyenkor egy-egy sajátértékhez?
d) Adjunk új bizonyítást a Cayley-Hamilton-tételre komplex elemű mátrixok esetén.

7. Igazoljuk, hogy ha M invertálható mátrix, akkor M^{-1} polinomja M-nek.

8. Tegyük föl, hogy egy $A\in\mathbb{Q}^{n\times n}$ mátrix összes sajátértéke racionális. Igazoljuk, hogy ha A diagonalizálható $\mathbb{C}$ felett, akkor diagonalizálható $\mathbb{Q}$ felett is. Igaz-e, hogy A-nak létezik Jordan-alakja $\mathbb{Q}$ fölött?

9. Bizonyítsuk be, hogy algebrailag zárt test fölött minden négyzetes mátrix hasonló a transzponáltjához.

10. ***(Kötelezően beadandó a márc. 18-22-ei héten)*** Hányféle lehet egy 6×6-os nilpotens mátrix Jordan-féle normálalakja?

11. ***(*)*** Éjfélkor a hétfejű sárkány megjelent a királylánynál, felírt egy 13×21-es 8 rangú valós mátrixot, és a következőket mondta. „Minden reggel megváltoztathatod a mátrix egy elemét. Én minden éjjel eljövök, és én is megváltoztathatom a mátrix egy elemét. Ha a mátrix rangját hétté tudom tenni, akkor felfallak.” Érdemes-e a királylánynak algebrát tanulnia?

A sárkány a királylány húgához is bement. „Neked egy 8 rangú 8×8-as M mátrixot kell most felírnod. Minden reggel meg kell változtatnod a mátrix egy elemét (tehát M-et már holnap reggel is). Én minden éjjel eljövök, és én is megváltoztatom a mátrix egy elemét. Mindketten mindig kötelesek vagyunk egy-egy elemet ténylegesen meg is változtatni. Ha a mátrix rangját hétté tudom tenni, akkor felfallak.” A királylány húga életben maradt-e?

12. ***(*)*** Legyen $A \in \mathbb{C}^{n\times n}$, $B \in \mathbb{C}^{k\times k}$ és tekintsük az $n \times k$-as mátrixok $\mathbb{C}^{n\times k}$ vektorterén azt a lineáris transzformációt, ami egy $M \in \mathbb{C}^{n\times k}$ mátrixhoz az $AM - MB \in \mathbb{C}^{n\times k}$ mátrixot rendeli. Igazoljuk, hogy ez a lineáris transzformáció pontosan akkor bijektív, ha A-nak és B-nek nincs közös sajátértéke.

---

13. Egy $K[\lambda]^{n\times n}$-beli mátrixot λ-mátrixnak nevezünk. Egy λ-mátrix *elemi átalakításának* a következő lépések valamelyikét nevezzük:

(i) Két sor (vagy oszlop) cseréje.
(ii) Egy sorhoz (ill. oszlophoz) hozzáadjuk egy másik sor (ill. oszlop) polinomszorosát.
(iii) Egy sort vagy oszlopot megszorzunk egy $0 \neq c \in K$ számmal.

Bizonyítsuk be, hogy minden λ-mátrix elemi átalakításokkal $\begin{pmatrix} f_1(\lambda) & & 0 \\ & \ddots & \\ 0 & & f_n(\lambda) \end{pmatrix}$ diagonális alakra hozható, ahol $f_i(\lambda) \mid f_{i+1}(\lambda)$ $(i = 1, \dots, n-1)$ és minden f_i főegyütthatója 1.

14. Jelölje egy $n \times n$-es λ-mátrix összes $k \times k$-as aldeterminánsának („minorjának”) legnagyobb közös osztóját $D_k(\lambda)$. (Tehát $D_1(\lambda)$ az összes elem legnagyobb közös osztója, $D_n(\lambda)$ a mátrix determinánsa.) Bizonyítsuk be, hogy ha két λ-mátrix ekvivalens (azaz elemi átalakításokkal egymásbavihető), akkor rájuk ugyanaz a $D_k(\lambda)$ adódik minden $1 \leq k \leq n$-re.

15. Bizonyítsuk be, hogy $D_{k-1}(\lambda) \mid D_k(\lambda)$ $(2 \leq k \leq n)$. A $d_k(\lambda) := \frac{D_k(\lambda)}{D_{k-1}(\lambda)}$ hányadosokat a mátrix *invariáns osztóinak* nevezzük.

16. Mit jelent az, ha $D_r(\lambda) \neq 0$, de $D_{r+1}(\lambda) = 0$?

17. Bizonyítsuk be, hogy az alábbi feltételek az A és B λ-mátrixokra ekvivalensek:

a) A és B ekvivalens
b) A-ra illetve B-re kiszámolva $D_k(\lambda)$-t, ugyanazt kapjuk
c) Léteznek olyan P, Q λ-mátrixok, melyek determinánsa $\neq 0$ konstans, és $PAQ = B$.

Legyen K algebrailag zárt. Az $A \in K^{n\times n}$ mátrixra készítsük el az $A - \lambda I$ λ-mátrixot, tekintsük annak $d_1(\lambda), \dots, d_r(\lambda)$ $(d_{r+1}(\lambda) = \dots = d_n(\lambda) = 0)$ invariáns osztóit és azok $d_i(\lambda) = (\lambda - \lambda_1^{(i)})^{n_1^{(i)}} \dots (\lambda - \lambda_{k_i}^{(i)})^{n_{k_i}^{(i)}}$ gyöktényezős felbontásait. A $(\lambda - \lambda_j^{(i)})^{n_j^{(i)}}$ polinomok összességét az A mátrix *elemi osztóinak* nevezzük. (Tehát pl. ha az invariáns osztók 1, λ, $\lambda^2(\lambda+1)$, $\lambda^2(\lambda+1)^2$, akkor az elemi osztók: λ, λ^2, λ^2, $\lambda+1$, $(\lambda+1)^2$.) Mutassuk meg, hogy az elemi osztók ekvivalencia erejéig meghatározzák a λ-mátrixot (ha még az r rangot is ismerjük).

18. Legyen K algebrailag zárt. Mutassuk meg, hogy az $A, B \in K^{n\times n}$ mátrixok akkor és csak akkor hasonlók, ha az $A - \lambda I$ és $B - \lambda I$ λ-mátrixok ekvivalensek.

19. A fentiekből állítsunk össze egy módszert egy $A \in K^{n\times n}$ mátrix Jordan-féle normálalakjának meghatározására.

20. Hogyan lehet az elemi osztók segítségével meghatározni a minimálpolinomot?

21. ***(**)*** Az 13.-17. feladatok megoldásában mit használtunk ki a $K[\lambda]$ gyűrűről? Igazoljuk, hogy minden véges Abel-csoport felbontható $\mathbb{Z}/n\mathbb{Z}$ alakú (azaz *ciklikus*) csoportok direkt szorzatára.